

KRONIKA

MACIEJ RAK* | UNIwersytet Jagielloński

Konferencja *Słowiańska frazeologia gwarowa II*, Kraków, 11–12 października 2019 roku

W dniach 11–12 października 2019 roku odbyła się w Krakowie (na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, przy ul. Gołębiej 20, w sali nr 22) konferencja *Słowiańska frazeologia gwarowa II*. Sam tytuł wskazuje, że mamy do czynienia z początkiem cyklu konferencyjnego. Pierwsza sesja dotycząca tytułowego zagadnienia odbyła się cztery lata wcześniej, 2–3 października 2015 roku, sprawozdanie z niej ukazało się w „Języku Polskim” (Rak 2016), a jej pokłosiem jest tom *Słowiańska frazeologia gwarowa* pod redakcją Macieja Raka i Kazimierza Sikory (2016). Organizatorem obydwu konferencji była Katedra Historii Języka i Dialektologii Wydziału Polonistyki UJ. Patronat nad sesją z 2019 roku objęły Komisja Frazeologiczna przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów reprezentowana przez jej przewodniczącego – Walerija M. Mokijenkę z Petersburskiego Uniwersytetu Państwowego oraz Sekcja Frazeologiczna Komitetu Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk, którą w zastępstwie za Annę Pajdzińską (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) reprezentował Wojciech Chlebda (Uniwersytet Opolski).

Podczas konferencji wygłoszono 25 referatów w 6 językach słowiańskich: po polsku, czesku, dolnołużycku, rosyjsku, ukraińsku i białorusku. Najliczniej było reprezentowane krakowskie środowisko naukowe (UJ – 4 referaty, Instytut Języka Polskiego PAN – 4, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie – 2), na konferencję przybyli też językoznawcy z Opola (UO – 2), Lublina (UMCS – 1), Łodzi (Uniwersytet Łódzki – 1), Poznania (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – 1), Torunia (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu – 1), Budziszyna (Serbski Instytut – 1), Homla (Homelski Państwowy Uniwersytet im. Franciszka Skaryny – 1), Kamieńca Podolskiego (Kamieniecki Narodowy Uniwersytet im. Iwana Ohijenki – 2), Opawy (Uniwersytet Śląski w Opawie – 1), Odessy (Odeski Narodowy Uniwersytet im. Ilji Miecznikowa – 1), Petersburga (Petersburski Uniwersytet Państwowy – 1), Trewiru (Uniwersytet Trewirski – 1) i Użhorodu (Użhorodzki Narodowy Uniwersytet – 1).

Konferencję otwarła dziekan WP UJ prof. Renata Przybylska, głos zabrali również przedstawiciele organizatorów (M. Rak), Komisji Frazeologicznej przy MKS (W.M. Mokijenko) oraz Sekcji Frazeologicznej KJ PAN (W. Chlebda). Sesja rozpoczęła się panelem tematycznym *Frazeologia (gwarowa) i językowy obraz świata*, w którym uczestniczyli Jerzy Bartmiński (UMCS), W.M. Mokijenko (Petersburg) i W. Chlebda (UO). Rzadka to okazja, by przy jednym stole zasiadli przewodniczący dwóch komisji przy MKS – J. Bartmiński przewodzi bowiem Komisji Etnolingwistycznej, z kolei W. Chlebda jest członkiem obydwu. Szczególnie wiele

* maciej.rak@uj.edu.pl; ORCID: 0000-0003-0042-1406

dyskusji, ale przede wszystkim pochwał wywołała wypowiedź ostatniego z wymienionych badaczy. Zaproponował on zrewidowanie minimalistycznych ujęć frazeologii, które przejawiają się między innymi w restrykcyjnym oddzielaniu frazeologizmu od przysłowia i porównania. Dokładniej rzecz ujmując, badacz ten zwrócił uwagę na prymat oralności. W takim ujęciu do łask wraca, krytykowany za anachroniczność i właśnie zbyt szerokie traktowanie frazeologii, *Słownik frazeologiczny języka polskiego* Stanisława Skorupki (1967–1968). Punktem wyjścia wywodu W. Chlebdy była opinia Andrzeja Bogusławskiego o tym, że w polszczyźnie zasób wielowyrazowców można liczyć w milionach.

Przed przerwą obiadową referaty wygłosiły: Gabriela Dziamska-Lenart (UAM), Lidia Przymuszała (UO), Natalia Wenżynowycz (Użhorodzki Narodowy Uniwersytet), Ewa Młynarczyk (UP) i Elena Niczyporczyk (Homelski Państwowy Uniwersytet im. Franciszka Skaryny). Pierwsza z badaczek omówiła gwarowe słowniki frazeologiczne języka polskiego (M. Raka *Słownik frazeologiczny gwary Dębna w Górach Świętokrzyskich* (2005), L. Przymuszały *Słownik frazeologizmów i typowych połączeń wyrazowych w gwarach śląskich* (2013) i Józefa Chojnackiego *Frazeologię gwarową Wielkopolski północno-wschodniej* (2018)), a druga skupiła się na śląskiej frazeologii gwarowej dotyczącej wieku człowieka. N. Wenżynowycz przedstawiła referat na temat frazeologii jako problemu badań lingwokulturologicznych, podawane zaś przez nią przykłady pochodziły z języka ukraińskiego. E. Młynarczyk zajęła się frazami obrazującymi sposób prowadzenia wiejskiego gospodarstwa domowego, natomiast E. Niczyporczyk przybliżyła zagadnienie leksykalizacji połączeń frazeologicznych na materiale języka rosyjskiego. Tej części obrad przewodniczył W.M. Mokijenko.

Po przerwie uczestnicy konferencji wysłuchali referatów: Natalii Arefiewej (Odeski Narodowy Uniwersytet im. Ilji Miecznikowa), Fabiana Kaulfürsta (Serbski Instytut w Budziszynie), Natalii i Borysa Kowalenków (Kamieniecki Narodowy Uniwersytet im. Iwana Ohijenki), Anny Tyrpy (IJP PAN) oraz Ludmiły Marcuk (Kamieniecki Narodowy Uniwersytet im. Iwana Ohijenki). N. Arefiewa omówiła projekt *Słownika frazeologicznego gwar rosyjskich okolic Odessy*. F. Kaulfürst wygłosił referat na temat korpusu języka dolnoserbkiego jako źródła poznania dolnoserbkiej frazeologii gwarowej. N. i B. Kowalenkowie scharakteryzowali gwarowe słowniki języka ukraińskiego (dorobek ukraińskiej leksykografii w tym względzie jest większy niż polskiej, por. wystąpienie G. Dziamskiej-Lenart), A. Tyrpa zaś szczegółowo omówiła pochodzenie i znaczenie frazeologizmu *wóz albo przewóz*. Ostatni referat, L. Marcuk, dotyczył gwarowej frazeologii Podola na przykładzie wsi Orynyn w obwodzie chmielnickim. Tym obradom przewodniczyła A. Tyrpa.

W drugiej części referaty wygłosili: Zbyněk Holub (Uniwersytet Śląski w Opawie), Elena Nevzorova-Kmech (UŁ) i Magdalena Grupa-Dolińska (UMK). Z. Holub pokazał udział czeskiej frazeologii gwarowej w literaturze, E. Nevzorova-Kmech omówiła dialektyzmy w slangowych polskich i rosyjskich frazeologizmach, a ostatnia referentka, M. Grupa-Dolińska, scharakteryzowała obcojęzyczne elementy (głównie polskie i sporadycznie niemieckie) obecne we frazeologii rosyjskiej gwar staroobrzędowców w Polsce. Jako moderator sekcji wystąpił Alexander Bierich (Uniwersytet Trewirski).

Podczas drugiego dnia konferencji referaty w porannej sekcji, której przewodniczył M. Rak, wygłosili reprezentujący IJP PAN: Monika Buława, Emil Popławski i Katarzyna Konczewska.

Dwa pierwsze wystąpienia zajął się tematycznie, dotyczyły bowiem frazeologii odnoszącej się do świętych Kościoła. M. Buława skupiła się na św. Walentym, a E. Popławski pokazał rok rolniczo-gospodarski w świetle polskich przysłów ludowych. Referat K. Konczewskiej dotyczył paremiologii białoruskiej z Grodzieńszczyzny (co zrozumiałe, jest tu dużo wpływów polskich), a dokładniej rzecz ujmując, obrazu kobiety utrwalonego w tym materiale. Jest to – jak wynika z analizy – bardzo krytyczny wizerunek.

Przedpołudniową sekcję, którą określono jako sekcję debiutantów, poprowadziła E. Młynarczyk. Referaty wygłosiły cztery doktorantki. Ewa Sikora (UP) na materiale frazeologii i paremiologii podhalańskiej odtworzyła gwarowy obraz głodu. Katarzyna Bolęba-Bocheńska (UJ) scharakteryzowała językowo-kulturowy obraz chwastów (ostu, kąkolu i pokrzywy) w polskiej frazematyce gwarowej. Olga Radziszewska (UJ) przybliżyła uczestnikom konferencji zasób frazemacyjny gwary gminy Rzewnie w powiecie makowskim na Mazowszu dalszym, a Paulina Karpeta (UJ) skupiła się na gwarowej frazematyce pogranicza małopolsko-mazowieckiego na przykładzie Łazów, wsi w powiecie szydlowieckim.

Ostatnią częścią konferencji była sekcja, której przewodniczyła R. Przybylska. Zebrani wysłuchali trzech referatów. A. Bierich omówił wykorzystanie frazeologii gwarowej w badaniach nad historyczną frazeologią rosyjską. W.M. Mokijenko zajął się rosyjską frazeologią gwarową i historyczną, pokazał przy tym, po pierwsze, że tego typu badania wymagają szerokiego tła, czyli uwzględnienia także innych gwar słowiańskich, a po drugie, że frazeologia gwarowa przydaje się przy analizie frazeologii historycznej i na odwrót – frazeologia historyczna jest pomocna przy badaniu gwar. Z kolei M. Rak odpowiedział na pytanie, które postawił w tytule referatu: *Do czego się przydaje frazeologia gwarowa?* Wykazał, że ten dział frazeologii można wykorzystywać w badaniach historyczno-etymologicznych ogólnopolskiej frazeologii i frazeologii innych języków słowiańskich, przy ustalaniu zasobu regionalizmów frazeologicznych, a także w dialektologii historycznej, etnografii, etnologii i historii kultury. Wreszcie – jak podkreślał – frazeologia gwarowa jest świadectwem oralności polskiej kultury ludowej.

Konferencję podsumował ostatni z referentów, zapraszając zebranych na kolejną sesję z cyklu *Słowiańska frazeologia gwarowa*.

Bibliografia

- Chojnacki J. 2018: *Frazeologia gwarowa Wielkopolski północno-wschodniej*, AHE, Łódź.
- Przymuszała L. 2013: *Słownik frazeologizmów i typowych połączeń wyrazowych w gwarach śląskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- Rak M. 2005: *Słownik frazeologiczny gwary Dębna w Górach Świętokrzyskich*, Scriptum, Kraków.
- Rak M. 2016: *Konferencja Słowiańska frazeologia gwarowa, Kraków, 3–4 października 2015 r.*, „Język Polski” XCVI, z. 1, s. 140–142.
- Rak M., Sikora K. (red.) 2016: *Słowiańska frazeologia gwarowa*, „Biblioteka LingVariów”, t. 23, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Skorupka S. 1967–1968: *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. 1–2, Wiedza Powszechna, Warszawa.